

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII., Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul
de scrisori, cereri și bani.

Tot aci să primesc anunțuri cu
prețurile cele mai moderate.

Un număr 10 fileri.

ADEVĂRUL

FOAIE POLITICĂ, SOCIALĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pentru Austro-Ungaria:

Pe 1 an — — — — 2 coroane

Pe 1/2 an — — — — 1 coroane

Pentru strălăutate:

Pe 1 an — — — — 3 coroane

Pentru America:

Pe 1 an — — — — 1 dolar

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria.

Foaie pentru poporul muncitor roman.

Redactata de un comitet.

Apare in prima Vineri dupa 15.

Redactor-responsabil: Aurel Cristea.

INVITARE.

Comitetul regnicolar român al partidului socialdemocrat din Ungaria invită pe această cale pe toți tovarășii români conștienți din ținutul Bănatului, ca să ia parte în număr cât mai mare ca delegați la

conferința comitatensă

ce se va ținea în ziua de 3 Maiu (a treia zi de Paștile românești în orașul Lugoj cu următoarea ordine de zi:

1. Organizația economică și politică.
2. Votul universal.
3. Alegerile.
4. Pressa.
5. Politica comunală.
6. Alegerea comitetului comitatens.
7. Propunerii.

Fiind ordinea de zi atât de importantă, ne adresăm către muncitorimea română conștientă a Bănatului, ca să facă agitațiune cât mai largă în cercuri, pentru reușirea splendidă a conferinței comitatense. Să caute să nu rămână nici o comună sau oraș al Bănatului, care să nu fie reprezentat prin unu sau doi delegați.

Totodată cu ocaziunea serbării zilei de 1-iu Maiu, la Lugoj se va ținea și o adunare populară, unde se va vorbi și în limba română. Orator român se va trimite dela centru.

Comitetul regnicolar român al partidului socialdemocrat din Ungaria în ultima sa ședință a luat hotărârea, ca să se țină în timpul anului curent și în alte părți locuite de români, conferințe comitatense, pentru că numai așa vom putea organiza proletariatul român din Ungaria.

Deci, comitetul regnicolar a hotărât ca

a 2-a conferință comitatensă

să se țină în ziua întâiu a rusaliilor românești, adică în ziua de Duminecă 19 Iunie 1910 în orașelul frumos al Ardealului, în Orăștie.

Tovarăși Ardeleni! Agitați încă de pe acum pentru conferința comitatensă, ce o să o ținem la Orăștie.

Comitetul regnicolar român.

In fața alegerilor.

(ac) În numărul trecut am adus în întregime programul partidului nostru, care încă în timpul de față să poate realiza.

Acest program nu numai că e scris negru pe alb, dar să și luptă pentru realizarea lui.

Să duc lupte energice din partea adevăraților luptători pentru cucerirea tuturor drepturilor popoarelelor din această țară și acei adevărați luptători sunt socialdemocrații.

Cunoaște fiecare dintre noi, programele pline de spanacuri ale partidelor burgheze, cari numai în acele momente să folosesc de program, când vin alegerile, folosesc programele lor stupide pentru cucerirea mandatelor. Prostese poporul cu programele lor, promițându-le câte verzi și uscate, ba chiar împărăția tuturor cerurilor.

Iar după-ce alegerile trec, după-ce mandatul e câștigat, atunci poporul poate să rămână cu speranța, că doar s'o realiza programul cutărui sau cutărui partid burghez, cărui i-a dat votul și încrederea, ca să-l reprezinte în acea fabrică de legi, unde să făurește dreptul cetățenesc.

Da, cu speranța rămâne, însă de realizare nici vorbă.

Pentru-că acei domni ce și-au cucerit mandatul prin viclenie și înșelare dela popor, nu-i arde interesele alegătorilor sau a poporului, ci îi arde interesele proprii.

După-cum știm, parlamentul maghiar până în ziua de azi a fost un parlament de clasă, în el a luat parte, precum pe poporul de jos l'a reprezentat în acest parlament de clasă groșii baronii, popii și capitaliști, compania cea mai contrară a poporului de jos, cei mai tirani și exploataitori fără suflet ai poporului de jos. Ei au folosit parlamentul, ca o adevărată fabrică de făurit lanțuri pe seama proletariatului, iar pe seama lor și-au asigurat și apărât interesele.

Oare în parlamentul de azi s'a ridicat vre-odată o voce în interesul poporului de jos, a proletariatului?

Nu. Și nici nu are să se ridice atâta timp, până-când va dura acest sistem despot, birocratic și reacționar de guvernare.

Ce putem să așteptăm dela șleachta lui Tisza, care acum a apărut din nou pe arena politică sub masca de „Partidul Munciei“, sau mai bine zis „Partidul muscălesc“?

Ce putem aștepta dela partidul lui Kossuth și alte partide burgheze, cari întotdeauna prin viclenii murdare și-au câștigat încrederea poporului, iar când și-au ocupat scaunele în parlament, au luptat cu cea mai mare energie — contra poporului.

Deci, dela acești reacționari, înșelători, lipitori, vipere înveninate, fără simțuri de om în ei, poporul nu poate aștepta nici un bine, ci numai rău.

Și acestor lucruri poporul e chemat acum de-a pune odată capăt murdarului trecut și să înlăture reacțiunea.

Da. Poporul e chemat a duce la îndeplinire astea, căci în el e puterea, numai să se știe folosi de puterea sa.

Poporul, sau mai bine să zicem popoarele din această țară, intrupează milioanele, iar reacționarii, subjugătorii popoarelor, abia miile.

Deci, milioanele să-și strângă puterea laolaltă, căci ele sunt pedestalul, inima și glia acestei țări. Proletariatului trebuie să-i-se dea drepturile care i-se cuvin de cetățeni ai acestei țări.

Sigur, că domni nu să vor căciuli în fața proletariatului, atâta timp, cât acesta cu supunere și-o pretinde dreptul său. Inșă paremi-să că în inima poporului să va naște revolta și atunci vrând nevrând domnia va trebui să se supună dorințelor milioanele de suflete, azi încă subjugate.

Drept sau revoltă?... Va striga proletariatul.

Inșă până atunci trebuie să ne gândim, că în momentul de față ne aflăm în fața alegerilor generale pentru noul parlament ce va fi conchemat pe ziua de 22 Iunie 1910.

Acum trebuie să ducem lupta cea mai aprigă în toate cercurile electorale locuite

de români. Tovarășii maghiari luptă în cercurile lor, totasemenea germanii, sârbii etc. Apoi noi românii încă nu trebuie să ne lăsăm mai pe jos.

Ori-ce candidat ar veni în acele comune unde să află frați români, muncitori conștienți, să pretindă dela acel candidat, ca să-și spună părerea pe față, ce are cu privire la reforma electorală.

E aderent al votului universal, egal, direct, secret și după comune, sau nu?

Care declară hotărât, că da, pe acela să-l asculte, iar care e contrar acestui elementar drept al poporului, acela trebuie hui-duit. Numai trebuie sprijiniți contrarii noștri, înlături cu viperile, destul ne-a subț și otrăvit sângele.

Astăzi și noi muncitorimea română din Ungaria trebuie să ne ținem de rândurile muncitorimei conștiente a celorlalte naționalități și alături cu ei, trebuie să ducem luptele pentru cucerirea dreptului de vot universal, egal, direct, secret și după comune.

Partidul nostru va pune candidați și în cercuri locuite de români, și pe aceștie trebuie să-i sprijinim, dacă voim să ni-se realizeze adevăratul nostru program, pe care nu credem, că va fi un muncitor sau tovarăș român, care nu i-ar dori realizarea.

Dar când or veni în cercurile românești acei din partidul muscălesc al lui Tisza, acelor trebuie să-i-se facă astfel de primiri, cum i-s'a făcut însuși conducătorului lor la Arad și Seghedin. Și cu toți aceia să procedeze astfel, cari sunt contrarii votului universal, egal, direct, secret și după comune.

Acum odată luptă energetică trebuie să ducem în contra tuturor dușmanilor noștri, precum luptă energetică trebuie să ducem pentru cucerirea dreptului de vot universal, egal, direct, secret și după comune, pentru-că numai așa vom putea pune capăt sistemului putred de guvernare de azi, a-l înlocui cu altu modern, precum a transforma parlamentul de clasă în parlamentul poporului, unde să fie reprezentați adevărații trimiși ai poporului și de unde să fie eschiși trântorii sau dușmanii poporului.

Jos cu parlamentul de clasă!

Trăiască parlamentul poporului!

RĂVAȘ.

Ziua de 1-iu Maiu.

Nu mult timp ne desparte de ziua de 1 iu Maiu, der sărbătoarea munciei. În această zi proletariatul întregii lumi, pune uneltele de muncă la odichnă, părăsește atelierele, fabricile, câmpurile și să intrunesc mic cu mare spre-a sărbători această zi însemnată.

Întâiu Maiu este ziua în care proletariatul din lumea întreagă își adună toate forțele spre a demonstra puterea imensă a clasei muncitoare și dorința ei neînfrântă cătră o viață nouă. Tot în această zi partidele socialiste din toate țările aranjează demonstrațiuni în contra tiranismului și în favoarea câștigării tuturor drepturilor proletariatului internațional.

Să nu fie un tovarăș român dela sate sau orașe, care în această zi de mare însemnatate, să nu ia parte în convoiurile demonstrative ce le aranjează tovarășii noștri din orașele provinciei.

Acolo să fim cu toții.

Trăiască ziua de 1-iu Maiu, sărbătoarea muncii!

Arad și Debrețin.

Ce mare deschilnire. Dumineca trecută fostul ministru de interne în cabinetul Fehérváry, *Iosif Kristóffy*, a fost primit de cetățenii democrați și de tovarășii noștri cu urale de trăiască, făcându-i populația Aradană o astfel de manifestație de care foarte puțini politicieni din această țară să pot bucura.

Pe când la Debrețin, Dumineca trecută s'a prezentat reacționarul conducător al partidului muncii, *contele Ștefan Tisza*, care a fost primit de cetățenii Debreținului cu strigăte de *Jos cu el!*

La Arad *Kristóffy* își continuă drumul între buchetați de flori aruncate spre dânsul, iar la Debrețin *Tisza* își continuă drumul între ploaia de ouă clocite și petrii.

La Arad *Kristóffy* își ține vorbirea cu privire la *votul universal, egal, direct și secret sub cerul liber*, ascultat de întreaga lume Aradană și aplaudat furtunos, pe când *Tisza* își ține vorbirea reacționară îndreptată contra poporului într'un local închis cu zăvoare din hotelul „Bihar“ al orașului Debrețin.

La Arad însuflețire mare, la Debrețin stare de asediu.

Vedeți cât e de mare însuflețirea pentru un om care dorește înaintarea și cucerirea drepturilor poporului și cât e de mare ura și disprețul poporului îndreptat în contra reacțiunii, în contra aceluia, care e mare contrar înaintării și drepturilor poporului.

foarte frumos, trebuie făcut să simtă reacționarii, că poporul din Ungaria azi s'a deșteptat și nu mai permite, ca să fie condus pe căi rătăcite de ori-ce exploatare, de ori-ce reacționar, de ori-ce viperă dușmană lui și-și pretinde sus și tare în urma datorințelor, ce le are față de patrie, să aibă și drepturi.

Astfel trebuie răsplătiți toți tiranii și toți dușmanii poporului.

Jos cu reacțiunea! Trăiască democratismul!

Din America.

Cu bucurie trebuie să luăm la cunoștință știrile ce ne sosesc des la redacția noastră de prin diferite orașe ale Americii de Nord.

Muncitorimea română deja și în America a văzut și a simțit chiar lipsa organizațiilor bazate pe lupta de clasă.

Până azi s'au alcătuit secțiuni românești socialdemocrate în următoarele orașe: Erie Pa, Cleveland O., Chicago Ill., Canton O., Milwaukee, Detroit, Mich. etc.

Și după-cum ni-se scrie din Cleveland O., că muncitorimea română conștientă aflătoare azi în America de Nord, au ajuns până acolo, ca cu ocaziunea sărbătorii zilei de 1-iu Maiu se va aranja în Cleveland o mare serbare împreună cu petrecere, după care va urma *primul congres socialdemocrat român din America*, la care s'au însinuat deja mai multe secțiuni, că-și vor trimite 1—2 delegați.

Acest congres își va avea marea chemare, de-a lua măsuri enernice spre organizarea întregii muncitorimi române aflătoare în America.

Acest congres își va avea marea chemare de-a cultiva muncitorimea română și a da directiva unei mișcări socialdemocratice românești puternice și sănătoase. Precum a apăra interesele muncitorimei și apăra muncitorimea română de exploatarea fără suflet ai Americii.

Iată deci, că socialismul își găsește loc chiar și în inima emigranților români din America.

Și cât privește organizarea muncitorimei române în America, ia merge cu mult mai ușor, decât la noi în Ungaria, unde atotputernicul Dumnezeu la sate e *solgăbirăul*, iar

la orașe *căpitanul poliției*, cari sunt în serviciul clasei capitaliste, în serviciul exploatare, cari la ori-ce ocaziuni date pun pedici muncitorimei ca să nu se poată organiza, ca să nu-și poată pretinde drepturile ei.

Ca încheiere ne adresăm către toți tovarășii români conștienți din America, ca să caute să ia parte la *primul congres român socialdemocrat din America ce se va ține la 1-iu Maiu 1910 în orașul Cleveland*, precum de-a face agitație cât mai largă pentru întărirea secțiunilor românești aflătoare deja acolo, precum de-a înființa noi secțiuni în toate orașele unde se află muncitori români, că numai așa vor putea duce o luptă puternică și hotărâtă contra tuturor dușmanilor și exploatare muncitorimei române din America.

Totodată trebuie căutat de-a scoate muncitorimea română din ghiarele „naționaliștilor“ *gheșeftari*, cari să folosesc de banul câștigat cu multă trudă și sudoare al muncitorului român.

Precum luptă trebuie dusă contra clerului, care caută de a-l mai ține pe bietul muncitor român în întunec și în America.

Totodată trebuie pus stavilă murdarelor lupte ce să duc acolo, din punctul de vedere al *gheșeftului*, lupta greco-catolicilor contra greco-orientalilor și vice-versa.

Laolaltă trebuie strânsă muncitorimea română, în partidul socialdemocrat internațional, care nu cunoaște *deschilnire de rassă sau confesiune*.

Afară de astea congresul să nu se uite de agitația în interesul foilor noastre „*Adevărul*“ și „*Glasul Poporului*“, care luptă hotărât pentru cucerirea drepturilor muncitorimei române.

Deci, primească primul congres socialdemocrat român din America *salutul nostru*, al tuturor luptătorilor socialdemocrați din Ungaria și le dorim spor și înaintare la munca apucată.

A. C.

Al XVII-lea congres al partidului socialdemocrat

Ziua a doua. (Duminecă după amiază.)

Tov. președinte *Carol Teszársz*, deschide ședința orele 2 și spune că urmează darea de seamă a comisiunii de verificare.

În numele comisiunii de verificare referă tov. *Eugeniu Horovitz*, care spune: Capitala e reprezentată prin 83 organizațiuni cu 138 de delegați, iar provincia prin 55 de organizațiuni cu 71 delegați. Afară de astea mai e reprezentat secretariatul sindical cu 2 delegați, organizația feminină cu 2 delegați, patru comitete regnicolare ale naționalităților cu 8 delegați, o foaie aparținătoare partidului cu 1 delegat, cari fac laolaltă 144 organizațiuni cu 225 delegați. Să ia la cunoștință. Apoi urmează darea de seamă a comitetului de controlă, care e referată de tov. *Francisc Kittel*, care declară, că de câte ori s'a făcut controlă, întotdeauna lucrurile s'au găsit în ordine.

Urmează apoi discuția asupra dării de seamă a secretarului partidului, care a durat până a doua zi Luni înainte de amiază.

În această discuție au luat cuvântul și delegații comitetului regnicolar român, tovarășii *Iosif Ciser* și *Ioan Mihut*. Amândoi au luat sub critică aspră pe vechiul comitet central, că nu a făcut îndeajuns pentru înaintarea mișcării românești, precum pentru organizarea muncitorimei române dela sate și orașe, spunând, că nu una, ci mai multe adunări populare s'au ținut în timpul din urmă în diferite orașe, în care majoritatea sunt români, însă nu s'a vorbit și în limba română. Precum cer congresului, ca să îndrume noul comitet, ce se va alege, ca să pună mai mult preț pe mișcarea românească, e mare lipsă de-a se da mai mult ajutor material decât în trecut, că numai așa se va putea întări puternic partidul socialdemocrat.

Cuvântul de încheiere tov. *Buchiger* și-l'a

putut ține abia Luni înainte de amiază la orele 11, care a durat până la orele 12, dând răspuns tuturor tovarășilor, după care cere ca congresul să ia darea de seamă la cunoștință. Congresul, afară de unul, ia la cunoștință darea de seamă a comitetului central.

După amiază tovarășul *Sigismund Kunfi* referă punctul 3 din ordinea de zi, *partidele politice și votul universal*, arătând clar și lămurit tactica murdară ce o duc aproape toate partidele politice din această țară contra votului universal, egal, direct și secret. Arată mișeleasca politică dusă de guvernul coaliționist în tot intervalul cât a fost la putere contra reformei electorale. Spune — ocupându-se pe larg cu partidul muncii — că membrii acestui partid încă până azi nu și-au ținut nicăeri vorbirea de program, dar dacă nu se va pune pe baza realizării votului universal, nu-și vor putea spune programul nici de aici înainte. Poporul își va răsplăti după merit dușmanii. Prin statistică arată, cumcă în Ungaria sunt peste 4 milioane de bărbați, cari au trecut etatea de 20 de ani, până-când numărul alegătorilor nu e nici un milion, deci dintre 100 de bărbați, abia sunt 25 cari au drept de vot, pe când 75% din bărbați sunt eschiși dela dreptul de vot. Iată deci, cum stăm cu sistemul de guvernare din zilele noastre de azi. Și ce-i mai mult și dintre aceștia partea cea mai mare sunt domnii, muncitorii sunt eschiși cu desăvârșire din drepturile politice. De aceea trebuie să ducem o mare și crâncenă luptă pentru cucerirea și estinderea cât mai largă a reformei electorale prin pătura proletariului.

După vorbirea tovarășului *Kunfi* a urmat darea de seamă a comisiunii de candidare, în numele căreia referă tov. *Augustin Pelczéder*, care recomandă congresului spre alegere în comitetul central pe următorii tovarăși:

Desideriu Bokányi, *Em. Buchinger*, *E. Garami*, *Alexandru Garbai*, *Francisc Klárik*, *Dr. Sigismund Kunfi*, *Iuliu Peidl*, *Alexandru Radi*, *Ladislau Tarczai*, *Carol Teszársz*, *Iacob Weltner*, iar în comitetul de controlă pe tovarășii *Ștefan Farkas*, *Gabriel Horovitz*, *Eugeniu Matós*, *Eugeniu Horovitz* și *Ioan Vanczák*.

Apoi să trece la discuția asupra punctului partidele politice și votul universal, care durează aproape până seara. Seara la orele 6 tovarășul președinte declară suspendarea discuției pe a doua zi, Marți.

(Urmare în „Glasul Poporului“.)

Datorie.

Sunt momente în viață, cari decide pe om ce să înceapă și pe ce anumită cale să pășească spre ași ajunge năzuințele, și cu cât un stat e în mai mare agitație, cu cât necesitățile timpului cer absolut reforme (cum e în prezent statul nostru), cu atât și omul are mai dese momente hotărâtoare — trebuie să înțelegem, că aceste sunt momente de îndrumare, cari țin într'un vecinic sbucium spiritul populațiunii — dar se întâmplă une-ori ca în acest sbucium să se prezinte unele evenimente, cari sgdue atâta pe individ, în cât îl aduce într'o stare de moleală sufletească, în pesimism, neștiind și nevrând a încerca vre-o acțiune.

O astfel de stare domină actualmente în politica Ungariei.

Pe când aceasta ondulează la populația generală a țării, unele nuanțe politice cu diferite tendințe, sub inboldul unor nemulțumiri, încearcă o indignare fără reazăm, a cărei încheiere nu poate fi, decât așteptarea unei schimbări hotărâtoare, după care, fiecare din aceste nuanțe să-și caute deschizăturile necesare pentru ajungerea scopului lor — în rândul acestora suntem noi în prima linie.

Nu e în Ungaria o alta națiune, care să se alarmeze așa de curând și pentru ori-ce, ca noi românii. E un ce original la noi, ca pentru ori-ce să ne necăjim și să facem

larmă. Dar să luăm seama, că noi ca oricare altă națiune, formăm două clase deosebite: *Domniile intelectuali și poporul muncitor*, dintre cari numai unii împlinesc cele spuse mai sus, pe când ceilalți țin somn; *aceasta pentru-că poporul român, în așteptarea unor îmbunătățiri* (la cari, ca oameni cu ambiția de-a progresa, de-a civiliza, aveau dreptul de-a năzui) și-au pus toată nădejdea în clasa sau pătură intelectuală, iar ce aceștia fac și zic; poporul îl găsește de bun.

Nu vom încerca a arăta aici, dacă intelectualii cunosc sau nu năzuințele poporului, vom intercala numai observația ce am făcut-o asupra lor, și anume: *Nu ei reprezintă dorința și esența poporului, ci poporul se exprimă și se prezintă vecinic după dorința intelectualilor.*

Această calitate la român i-a fost infiltrată prin scrântita educație ce-i s'a dat cu vitregime dela leagăn până la adult — școala, biserica, considerând și publicitățile au întârât această patimă într'atât că muncitorul român, ce stă încă cu capul plecat nu poate vedea mai departe ca vârful picioarelor sale, cugetă și vorbește după voința și graiul altora: aceasta este cea mai înjositoare stare în care poate fi țărât omul.

După mine, muncitorul român n'are dreptate, când așteaptă dela alții ceea ce el însuși ar putea câștiga, mai cu seamă când acești alții sunt departe de-a simți nevoile, lipsurile, munca grea și nedreptățile la care este expus muncitorul; comun cu ei nu are alta decât limba și cu aceasta... *Vai!... uide l'au dus pe muncitor în timp de 62 de ani, de când are tot omul dreptul de ași deschide gura?!*

Pentru îmbunătățirea soartei muncitorului român, în timpul de față nu poate fi alt mijloc decât acela, care îl are muncitorul de ori-ce națiune și pentru aceasta i-se cere o însemnată schimbare în felul de-a trăi și gândi.

O astfel de schimbare nu se poate împlini, de cât organizat politiceste și economiceste, iar o asemenea organizațiune nu va lua ființă nici odată în cadrul partidului național (dacă ar exista în realitate) nici în preajma reverendelor popești, precum nici prin înfrăurirea unor aventurieri politici ce se pot clasa în pătura bogătașe și cari, după cum ne arată realitatea n'au făcut în timp de 62 de ani alta, decât au pescuit în apă tulbure.

Muncitorul român din Ungaria are chemarea de a ocupa primul loc în organizațiunile politice și economice muncitorești existente, iar unde nu sunt, acolo are datorita de-a înființa, căci el ca producător, nu stă numai sub dominația maghiară, ci mai este exploatat de către clasa capitalistă de ori-ce națiune, deci, este din mai multe părți strămtorat.

Partidul socialdemocrat, secția română, este cadrul în care muncitorul român trebuie să ia loc, dacă cu adevărat mai licărește în el dorința spre mai bine.

În starea de regret în care se află azi, lui trebuie să i-se deschidă ochii de către cineva; și acest rol îl va juca această secțiune, iar roadele sale ne vor convinge dacă poporul român este cu adevărat un popor progresist, sau va trebui să sufere pe mai departe jugul supunerii, din cauza nepăsării sale.

Gr. G.

Serbarea noastră.

Secțiunea română a partidului socialdemocrat din Budapesta, a aranjat o frumoasă petrecere împreună cu declamațiuni, cântece, piesă teatrală și dans în ziua de Duminică, 3 Aprilie în frumoasa și spațioasă sală a școlii de dans a dlui Angyal.

Rar dăm petreceri împreunate cu dans, însă până acum toate au avut un rezultat frumos.

Mai cu seamă de data asta am avut un public cât să poate de numeros, care a venit cu toată dragostea ca să vadă produc-

țiunea cu programul atât de bogat și variat și în care numai munca și intelectualitatea muncitorimei din Budapesta a fost depusă.

Serbarea s'a început la orele 9 seara printr'o cuvântare de deschidere rostită de tovarășul I. Mihuț, care între altele a spus următoarele: Rog ca publicul asistent să aprecieze cu bunăvoință producțiunile cuprinse în program, dat fiind, că interpreții nu-s decât muncitori fără experiență artistică, cari toată ziua lucrează și numai noaptea sacrifică ceasuri întregi pentru cultura sufletescă.

Apoi a urmat punctul 2 din program: „Pe stradă” poezie declamată cu multă energie de tov. Sp. S. Calu, „Baladă” poezie declamată binisor de tovarășa Marioara Vițelar, „Frunză verde de seară” a fost cântată cu mult simț de tovarășa Maria Cardoso, iar scena dramatică „Impăratul Nero” a fost jucată cu multă pricepere și artă de tov. Olimpianu, „Pe țărutul dreptății” poezie declamată cu mare entuziasm de tov. Ioan Vițelar, „Nu te-ai priceput” poezie declamată binisor de tovarășa Elena Voina, iar „Decebal cătră popor” poezie declamată furtunos de tov. Petre Niculescu.

A urmat câteva minute pauză, după care a urmat minunata piesă teatrală „Spre Mântuire” scrisă de tov. E. Garami, iar tradusă în românește de tov. I. Csiser.

Rolul principal, Kelemen, lucrător cismar, a fost jucat de însuși tov. Csiser, care și-a jucat rolul cât să poate de bine, ca om bătrân, care e scurt la vedere, slab și cu credință în Dzeu, și în capital, credea că într'adevăr e adevăratul Kelemen, bătrânul cismar. Foarte bine și-a jucat rolul și tovarășa Rozalia Celemeșiu, care a jucat rolul nevastei cismarului Kelemen, ca femeie bătrână și neputincioasă, spălând haine și tușind ca o adevărată proletară tuberculoasă, când o priveai pe scenă, te lua fiori, te revoltai câte chinuri trebuie să îndure o familie de proletar, pe când domniile trăesc în răsfăț. Această scenă într'adevăr îți reoglindează clar și lămurit situația mizeră în care să află meseriașul în slăbiciunile bătrâneței. Însă nici tovarășa Paraschiva Csiser nu s'a lăsat mai pe jos, care a jucat rolul fiicei lui Kelemen cismarul. Tot asemenea și-a jucat bine rolul lui Petre, tânăr lucrător, tov. Petre Niculescu, precum tov. Sp. S. Calu în rolul Sandu, prietenul lui Petre.

După piesă a urmat cină, apoi s'a început dansul, care a durat până la orele 5 dimineața.

Milă pentru sfta Biserică.

Dacă ne desgustăm câte odată de frazele declamatoare și discursurile bombastice ale conducătorilor noștri naționali, cred, că nu este ceva mai liniștitor, decât să prinzi pe acești sprijini naționali în păcatul pe care nouă ni-l impută.

Articole chilometrice apar zilnic în coloanele foilor apartinătoare diferitelor partide, apărând odată națiunea, odată biserica.

„Budapesti Hirlap” constată dintr'o parte, că națiunea maghiară e în pericol, Burdia pe de altă parte să vaetă, că Biserica e în primejdie. Azi părintele Lucaciu își desfășură programul, subliniind scutul naționalităților, mână popa Moța face tărăboiu prin zdreanța „Libertății” ridicându-și cuvântul pentru Biserica, mai apoi în contra bulgăroiului Racoyski.

Eremiade peste eremiade cetești zi de zi și le merge de minune treaba neguțătorilor. Ți-ar veni să crezi, că de când s'au arătat pe lume acești „învățați”, nu au atins nici odată interesele clasei de jos. Dar să vedem de este așa. Să vorbim despre noi.

Mai astă vară, prin Iunie, și-a ținut comitetul epitropesc gr.-or. din Lugoș, darea de seamă și alegerea noilor membri. Absolutoriul dat comitetului a fost contra voinței publice, alegerea a fost una dintre cele mui șgomotoase, după cum să poate vedea și din notele unei foi naționale Lugojene, ce le lăsam să urmeze:

„Cine nu cunoaște cum și prin ce împrejurări s'a făcut această alegere și toate schimbările, cari trebuiau serios studiate, spre a-se curma odată desbinările și răul general, care de ani de zile domnește și samănă zi de zi tot mai multe nemulțămiri în sânul bisericii noastre drept credincioase.

Cât de ușor s'a trecut cu vederea peste sumele enorme de cheltueli, pe cari li-a încălțit comitetul epitropesc în darea de seamă, iar noi, dacă am face o singură întrebare în cauza aceasta, suntem convingși, că nu ni-se va răspunde.

Cine nu știe cu câtă volnicie a fost ales din nou dl Vasile Dobrin, care timp de 6—7 ani funcționează în calitate de epitrop prim și-și subserie și controlează singur cvitanțele și documentele.”

Mai departe scrie susnumita foaie:

„... s'au făcut unele schimbări, cu cari unii pot fi mulțumiți, noi nu ne vom mulțumi și odihni până atunci, până când dl Vasile Dobrin va fi prim activ în cele epitropești...”

Dl V. Dobrin a trebuit să abzică de funcție. Să naște acum întrebarea, pentru-ce a fost ales — și încă prin volnicie? Dnul protopop a amenințat chiar mulțimea, ca și când nu el a fost acela, care a protestat în contra „volniciei” jandarmarești cu ocazia alegerii de deputat. Dar să mergem mai departe. S'a luat la cunoștință cu profundă nemulțămire, „sumele enorme de cheltueli, pe cari le-a încălțit comitetul epitropesc în darea de seamă.” S'a hotărât după aceea o anumită colectare dela particulari, pentru pictarea bisericii și — doamne sfinte — afară de fondul rezervat să se mai ia un împrumut „nehotărât” spre acest scop.

Biserica noastră e în posesiunea unei averi colosale (peste un milion) avere de care puține biseri românești din Ungaria să bucură și — totuși colecte și împrumuturi nehotărâte. Are piese, talgere, trage chirii marcabile, face târg de lumini pentru „mântuirea sufletelor”, are venite directe și indirecte de tot soiul și totuși are — deficit. Nu însoară, nu mărită pe nimeni, nu pune pomeni nimănui și totuși de două decenii încoace an de an să fac diferite colectări pentru biserica (prapori, podoabe ș. a.). În iarna aceasta s'a colectat până acum pentru pictarea bisericii peste 1500 coroane dela particulari (țărani, meseriași mici) și cine știe cât se va mai încasa.

Iată dar de ce sunt capabili filantropii noștrii conducători. Nu își dau, sau nu vreau să-și dea seamă de starea deplorabilă a poporului, de scumpetea traiului și mizeria ce greu apasă pe umerii bietului țăran, ci îl mai exploatează și prin colecte.

Oare numai zilele acestea s'a decis la oraș cumpărarea a aproape 7 lanțuri de pământ dela părintele Biraescu (care mănă două sesiuni, și care până acum n'a contribuit cu nimic la colecte) cu douăzeci de mii coroane și alte 4 lanțuri dela Dna Tomici cu 11 mii coroane în scopul construirii noului abator. S'au votat apoi speșele de 650 coroane pentru estinderea luminei electrice, iar cvota de 11 mii coroane primită dela bugetul țării (din cele 2 milioane votate pentru ajutorarea orașelor) s'a pus la contul adauselor de scumpete pro 1909.

Ei toate acestea pe a cui socoteală s'au votat? Nu iară pe a bietului țăran? Și totuși colectăm.

Dar să vorbim altfel.

Biserica noastră — în poziția ei de azi — ar fi în stare să acopere speșele pictării. Deci pentru-ce nu s'ar putea folosi sumele colectate pentru intruparea ideii lui Nemo desfășurată în nsul 58 al „Drapelului”, cu privire la societatea de colportaj. Până acum în această privință nu s'a făcut nici o acție. Nu. Pentru-că aici e vorba de educație, de cultură și civilizație, iar acolo unde sunt acestea, existența vespilor, ce pururea sunt cu naționalismul pe buze, e periclitată și conducătorii firești au întărcat-o cu: *Umiliți-vă.*

Așa-i frato Lugojeno. Întărește-ți credința în biserică și încrederea în conducătorii tăi de azi — dacă vrei să ajungi la sapă de lemn. Iar noi ne facem concluzi că: „Unde este biserică, este sărac și bogat, ură de clasă, este: român, ungar, neamț, jidan, cu alte cuvinte ură de rasă, desbinare, nelințe-

legeri, prin cari împrejurări învățații conducători pescuiesc în turbure.

Pe când Dlor ne acuză pe noi, că am fi în potriva religiei (Bisericii) sunt niște fațarnici, pentru-că socialdemocrații nu tind la desființarea religiei sau nimicirea Bisericii, ei combatând-o numai o privesc ca pe o chestie personală, pe când dlor fac târg dintr'ansa, ba își bat chiar și joc de ea.

Căți dintre dânsi nu au zis: „Dacă nu este Dumnezeu trebuie să-l născocim. *Cria.*”

CRONICA.

— **Primarul Orăștiei.** Din Orăștie ni-se scrie, că primarul nu știe să facă altceva; decât tototdeauna să se impedece de tovarășii organizați și de organizațiunile de acolo. Intotdeauna are ceva contra tovarășilor organizați și injură asupra socialismului. Apoi noi n'avem altceva, decât a-i spune, că dlui să măture înaintea ușei sale orășenești și să caute să astupe șanțurile ce le-a făcut în drumul Rômozului, tăind calea oamenilor atât dela gară, cât și dela câmp. Astea ar trebui să-l intereseze pe dl primar mai mult, să caute a ușura drumurile publicului, care îl plătește și nu a-l îngreuna. Organizațiile socialiste poftescă și le lase în pace, până nu l'o călca pe bătătură.

— **Femei în reprezentanța comunală.** În reprezentanța comunală a orașului Stockholm au fost alese și două femei. Una a fost aleasă cuprogram socialist, iar cealaltă cu program conservativ.

— **Demonstrația hordarilor din Budapesta.** Săptămâna trecută a avut loc în Budapesta demonstrația organizată de hordarii din Budapesta, contra puternicului lor concurent „Messenger boy Company”. Demonstrația a decurs în ordine deplină.

Comisia industrială din capitală a ținut o ședință în care a desbătut petiția înaintată de hordari în sensul ca societății susnumite să-i-se detragă concesiia. Comisia a respins cu majoritate de voturi cererea hordarilor, care n'are uici o bază de drept, ci să sprijinește numai pe legile umanității. Iar umanitatea? Vai de ea.

— **În Rusia să omor copii.** Printre persoanele condamnate cu pedeapsa la moarte în Rusia în anii 1905—08 a fost un mare număr de minori. În 1905 au fost condamnați la moarte tineri în vârstă de 16, 17, 18, 19 și 20 de ani. În 1908 au fost condamnați în regatul Poloniei, pe departe copii în vârstă de 15—17 ani, pe de altă parte bătrâni de 68 ani. Cei mai mulți din acei cari au suferit aceste condamnări n'au avut nici o vină reală, ci au fost victime ale agenților provocatori.

— **O bună păcăleală.** Frumos au fost păcăliți poliștii dela granița Nemet-ujvár de doi agenți de emigrare. Mai înainte oamenii de prin comunele învecinate cu granița, treceau primăvara în Austria ca să caute de lucru. Acum însă jandarmii nu-i mai lasă să treacă. Doi indivizi cu duh i-au păcălit în modul următor: S'au travestit unul în preot iar celalt în cantor și aranjând pe cei 80 emigranți în formă de procesiune, au trecut pe lângă jandarmi întonând cântări bisericesti. După-ce au trecut granița, au trimis hainele „sfinte” jandarmilor dela granița, trimițându-le vorbă să bage altădată mai bine de seamă.

— **„Calendarul Muncei”** care a apărut acum de curând, e unul dintre cele mai bune călindare românești, ce au apărut până acum în limba română atât în Ungharia, cât și în România. Are un cuprins bogat și variat. Tot cuvântul scris în el, e o învățătură pentru muncitorimea română. De aceea să nu fie un muncitor român, care să nu-l procure. Prețul e numai **30 filleri** și să poate procura dela redacțiunea foilor noastre, „Adevărul”, Budapest, VIII., Conti-utca 4.

Chestii de partid.

Fond de agitație. Nu odată, ci în mai multe rânduri prin diferite apeluri ne-am adresat tovarășilor noștri conștienți, ca să caute și să dea intru-cât le stă în putință, un mic sprijin material comitetului regnicolar român, ca acesta să poată mai ușor ajunge în acea poziție de-a. trimite oratori în diferite părți ale provinciei locuite de români, spre a putea lăți ideile mărețe ale socialismului și în acele părți muncitorești azi încă inconștiente de marea lor chemare, spre a trezi și în ei dorul de libertate, egalitate și frățietate.

Însă — durere — până acum nici tovarășii conștienți de chemarea lor, nu ne-a prea luat în seamă apelurile făcute, afară de o foarte mică parte.

Deci, rugăm pe tovarășii conștienți, ca de aici înainte să ia acest apel mai serios și să-și îplinească fiecare datorința, cu cât va binevoi.

Apel. Ca să putem pune la dispoziția tovarășilor membrii ai secțiunii române din Budapesta cărți folositoare, rugăm pe calea această pe toți tovarășii doritori pentru înaintarea și cultivarea muncitorimei, să binevoiască a dona pe seama secțiunii broșuri, ziare, reviste, cu un cuvânt, tot ce este folositor pentru muncitorul român.

Tuturor donatorilor li-se va nduce mulțumită pe cale ziaristică.

Muncitorii români din Budapesta țin întruniri și conferințe științifice, serate literare în fiecare Duminică seara la orele 8, în sala ospătăriei *Holecz Márton, VII., Huszár-utca Nr. 10,* colț cu *Szegényház-tér.*

Secțiunea română a partidului socialdemocrat din Brașov a hotărât, ca pe timpul de iarnă să se aranjeze un șir de conferințe științifice, la care rugăm și pe această cale, pe toți tovarășii români brașoveni, spre a lua parte în număr cât mai mare, pentru-că numai astfel vor putea ajunge la o cultură sănătoasă de care fiecare muncitor are lipsă.

Din syndicate.

Lucrătorii constructori.

Orăștie. În una din zilele trecute, grupa tovarășilor din Orăștie și-a ținut adunarea generală. Tovarășul președinte *Ioan Herța* salută pe membrii prezenți și face un mic istoric al grupei, arată câte greutăți a avut de întâmpinat în anul din urmă — spune — nu numai grupa a avut greutăți de întâmpinat, *autoritățile în mai multe rânduri a voit să disolve grupa, însă nu le-a reușit*, ci și noi însuși am trecut dintr'o luptă în alta și luptele noastre au avut și rezultat.

După o luptă de mai mult timp ne-a reușit a încheia pace cu arhitectii *Nicolae Părău* din Orăștie și cu *Kocsis* din Arad. De prezent numărul membrilor s'a ridicat frumos și starea noastră a muncitorilor constructori din Orăștie s'a mai îmbunătățit. Și asta mulțumită solidarității și buniei înțelegeri ce a existat între membrii grupei noastre. Chiar și proverbul spune: *Unde-i unul nu-i putere, unde-s doi puterea crește și dușmanul nu sporește.*

Nu-i vorbă, sunt unii, cari ar dori chiar să spargă grupa. Aceștia sunt *I. Călean* și *Ioan Nasta*, dar sârmanii sunt prea proști la așa ceva, de aceea le zicem: *Câinii latră și caravana înaintează.* Lătrați cânilor, noi înaintăm pe calea apucată.

Iar ca încheiere spune: *Colegi, așa după cum am continuat lupta până acum, așa o să o continuăm și de aci înainte și atunci siguri vom fi, că întotdeauna noi vom fi învingători și nu dușmanii noștri.* Grupa noastră trebuie și mai departe întărită, decât până acum. *Trăiască solidaritatea, frățietatea și socialismul!*

După ce au mai vorbit tovarășii *Becian, Oltean, Popovici* și alții s'a ales noul comitet în modul următor:

Ioan Herța președinte, *Adam Oltean* vicepreședinte, *Dumitru Șulut* cassar, *Ilie Ciurdărescu* subcassar, *Ioan Berian* notar, *Ioan Stanț* subnotar, *Ioan Savici* bibliotecar.

Membrii în comitet: *Ioan Aunean, Petru Buturcă, Pavel Carască, Adam Ziuca, Iosif Mihu, Iosif Popa senior, Iosif Popa junior, George Vârlan, Ioan Bucur, Lazar Murgu, Adam Sima, Ioan Popovici, Ioan Săvuci, Vasile Oprîța, Controlori: Ioan Păpovici, Adam Ziuca, Ioan Bucur, Vasile Oprîța.* Pentru ducerea steagului grupei: *Iosif Popa.*

De pe cîmpul de luptă

Rugăm comitetele grupelor, ca să ne înștiințeze întotdeauna, despre eschiderile, boicoturile și grevele ce se fac, ca să putem publica altfel, în caz contrar nu vom mai publica nimic.

Lucrătorii constructori.

De ocolit sunt următoarele locuri: *Borosineu, Mezôtur, Nagykaroly, Salonta-Mare.*

Lucrătorii bărdăși.

Următoarele locuri sunt de ocolit: *In grevă este orașele: Simonytornya, Brașov și Nagykaroly.*

Bibliografie.

A apărut „*Cei de făcut?*”, roman de *N. G. Cernișevsky*, în românește de *P. Mușoiu*. Prețul 4 coroane.

A apărut „*Laura*”, idilă originală de *Cleant Spirescu*. Prețul 50 filleri.

Amândouă să pot procura dela redacția „*Revista Ideei*”, București, Strada Epurilor Nr. 10.

Poșta redacției.

Toți acei căror le-a expirat abonamentul, sunt rugați a-l reînnoi, căci în caz contrar suspendăm trimiterea foilor.

Neadub. Comitetul își recunoaște munca depusă în poezia trimisă, însă nu te supăra dacă-ți tragem puțin atenția, ca să faci poezii mai scurte și cu un mai bogat cuprins. Poți să faci, numai să voești și atunci le publicăm.

A. S. D. în *A.* Primești scrisoare cu privire la cele trimise.

Furtuna. Poezia e slabă, cu toate că ai plagiat-o din *Eminescu*. Mai bine era de-o trimiteai neschimbată. De altă dată nu te face de rușine.

I. B. în *B.* Foaia popii *Moța* din Orăștie „*Liber-tatea*”, o să-ți publice spanacurile, că și așa „*Liber-tatea*” e o foaie plină de spanacuri și se va bucura de ea. Iar a doua oară să fii abonent al foilor noastre.

Correspondentul din Cluj. Ne miră foarte mult, cum de ne trimiți un astfel de raport al adunării generale a Reuniunii meseriașilor din Cluj? Apoi nu știi Dta, că în nenumărate rânduri ne-am ocupat cu aceste reuniuni ale meseriașilor din întreaga țară, am arătat, că aceste reuniuni nu sunt decât o pacoste pe capul muncitorimei române, nu-i lasă să se organizeze și îi ține în ghiarele clerului, care le întunecă mintea și-i predă spre exploatare capitalului. Mai cu seamă aduci laude mari președintelui reuniunii, care nu e meseriaș, ci popă. Apoi dragul meu, asta vine în mare contrazicere cu cultura, știința și dreptatea. Adu-ți aminte de spusele lui *Petőfi*: „*Unde popa ridică cuvântul, acolo dreptatea e restignită.*” Și așa e în toate reuniunile meseriașe românești. Popii sunt conducătorii. Acolo numai poate fi vorbă de cultură, de știință și mai puțină dreptate. În fine, raportul s'a prefăcut în cenușă în catastrofa dela *Ökörító*.

Béla Tohati, Eric Pa. Toate cele cerute le-am trimis. Vedeți cu ocazia congresului din *Cleveland* să faceți agitație în interesul foilor noastre. Salut.

E. B. în *S.* Trimite-ne numele preotului, ca să-l putem da pe față cine e și cum să poartă față de altarul lui *Christos* și față de credincioșii săi.

Mai multura. Cele trimise au rămas pe numerii viitori. Le vom publica pe rând.